

Zelena Komuna 22 - participativno rešenje za aerozagađenje*

9. novembar 2021. godine

Gradonačelniku Valjeva, Gradskom veću Grada Valjeva, Skupštini Grada Valjeva, Gradskoj upravi u Valjevu, Grad Valjevo, Karađorđeva 64

Predmet: Građanski predlog mera za smanjenje aerozagađenja u Valjevu

Poštovani,

Budući da je Zakonom o budžetskom sistemu, kao i Zakonom o lokalnoj samoupravi propisan kalendar u kome lokalni organ vlasti nadležan za finansije ima pripremiti nacrt odluke o budžetu jedinice lokalne samouprave za narednu godinu, te obezbediti učešće javnosti u pripremi budžeta, ovim putem predlažemo da se u Odluku o budžetu Grada Valjeva za 2022. godinu opredele sredstva koja bi doprinela:

- a) Obaveštavanju građanki i građana Valjeva o zagađenju;
- b) Merama za zaštitu zdravlja osetljivih grupa stanovništva u Valjevu
- c) Urgentnom smanjenju zagađenja vazduha u Valjevu.

Predlažemo da zajednički obrazujemo tripartitnu komisiju od najviše 6 članova koju bi činili po 2 predstavnika lokalne samouprave u Valjevu, Saveta za čist vazduh u Valjevu i nezavisni stručnjaci. Zadatak komisije bi bio da odabere i usaglasi mere koje će lokalna samouprava u Valjevu hitno preduzimati kako bi se smanjilo zagađenje vazduha u Valjevu.

Procenjujemo da bi troškovi realizacije ovog predloga iznosili približno 68 miliona dinara za 2022. godinu. Očekivano bi bilo da uspešna realizacija predloženih mera pokrene promene u celoj zajednici, te da uz sadejstvo drugih mera koje bi primenila lokalna samouprava i nadležni organi centralne vlasti, zajedno sa doprinosima građana, domaćinstava i poslovnog sveta, doprinese relevantnom smanjenju zagađenja vazduha prema dostizanju zakonom propisanih granica u najkraćem mogućem roku.

Spemni smo da učestvujemo u realizaciji kroz aktivno uključivanje naših organizacija u pripremi i realizaciji mera prema svojim kapacitetima, te posebno evaluaciji postignutih rezultata.

Očekujemo od Vas da hitno zakažete sastanak na kome bismo usaglasili ovaj predlog. Očekujemo, takođe, da na sastanak budu pozvani predstavnici lokalnih medija u Valjevu.

Tim Zelena Komuna 22

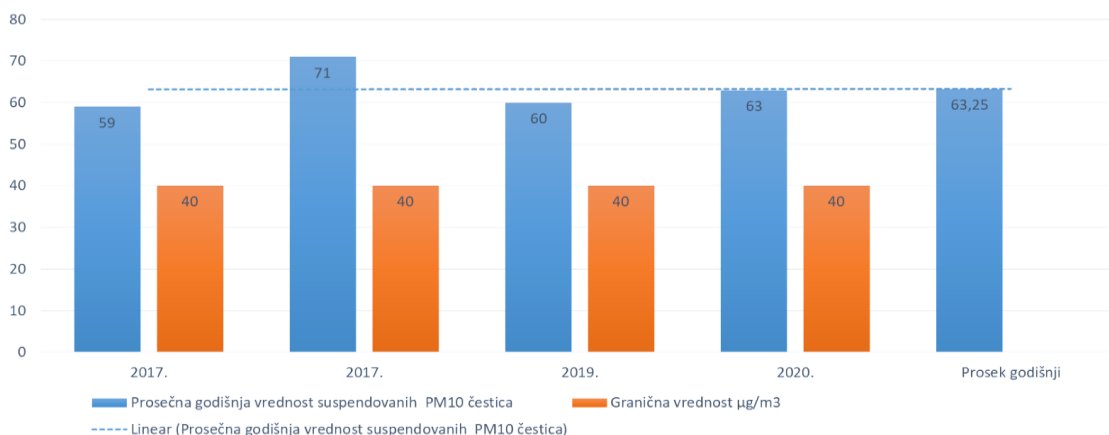
Građanski predlog mera za smanjenje zagađenja vazduha u Valjevu u 2022. godini

MERA	OPIS	TROŠAK	IZVOR
A. OBAVEŠTAVANJE JAVNOSTI			
1. Redovno obaveštavanje opšte javnosti o koncentracijama zagađujućih materija u vazduhu u realnom vremenu	Aplikacije na sajtovima, saradnja sa lokalnim medijima i Sektorom za vanredne situacije (MUP), Prognoza kvaliteta vazduha	600.000	Grad Valjevo
2. Obaveštavanje u slučaju visokih koncentracija zagađujućih materija koje ugrožavaju zdravlje ljudi	Informacije na sajtu, hitna saopštenja, obaveštavanje građana i ustanova, zvučni signal za opasnost		
3. Obaveštavanje o napretku u realizaciji mera za smanjenje zagađenja vazduha	Objavljivati podatke o rezultatima monitoringa kvaliteta vazduha, kvartalni izveštaji o realizaciji Plana kvaliteta vazduha	0	
UKUPNO 1. OBAVEŠTAVANJE JAVNOSTI		600.000	
B. MERE ZA ZAŠTITU ZDRAVLJA STANOVNIŠTVA			
1. Snabdevanje stanovništva zaštitnom opremom	10 hiljada nano maski, 600 uređaja za prečišćavanje vazduha u zatvorenom prostoru	11.000.000	Grad Valjevo
2. Edukovanje stanovništva o merama za zaštitu zdravlja	Priprema, štampa publikacija, gostovanje u medijima, Edukacija osoblja ustanova	3.150.000	Grad Valjevo
3. Preraspodela kretanja osetljivih grupa stanovnika	Preraspodela rada obdaništa i škola u danima kada se očekuju visoke koncentracije, informisanje starijih, osoba sa hroničnim bolestima		
4. Dodatna kontrola zdravstvenog stanja osetljivih grupa stanovništva	Vanredni sistematski pregledi osetljivih grupa, savetovalište za zaštitu zdravlja, finansijska pomoć za lečenje, evidentiranje stanja zdravlja	0	
UKUPNO B. MERE ZA ZAŠTITU ZDRAVLJA STANOVNIŠTVA		14.150.000	
C. MERE ZA SMANJENJE ZAGAĐENJA VAZDUHA			
1. Promena energenta postrojenja HK"Krušik"	Realizacija projekta koji bi omogućio da postrojenja fabrike koja koriste sirovi ugalj kao energent koriste gas ili druga goriva, primena drugih mera zaštite okoline	0	Ministarstvo odbrane
2. Smanjenje uticaja najvećih izvora zagađenja vazduha u Valjevu u kritičnim danima	Privremeno obustaviti rad postrojenja velikih zagađivača, javni saobraćaj u centralnim gradskim zonama, upotrebu vozila sa dizel motorom na području grada, radove na gradilištima		
3. Podrška za unapređenje energetske efikasnosti i održivo stanovanje	Subvencija domaćinstvima (osetljive kategorije, zamena energenta/opreme/filteri), besplatan priključak na Toplanu, tehnička pomoć građanima i privrednim subjektima	53.500.000	Grad Valjevo
4. Kontrola zagađivača	Vanredna kontrola zagađivača (lokalna inspekcija, republička inspekcija), pravni postupci protiv zagađivača koji ne sprovode mere zaštite životne sredine, kontrola ispravnosti opreme za grejanje u domaćinstvima (dimnjak, kotao, energenti)		Grad Valjevo
UKUPNO C. MERE ZA SMANJENJE ZAGAĐENJA VAZDUHA.		53.500.000	
UKUPNO A+B+C		68.250.000	

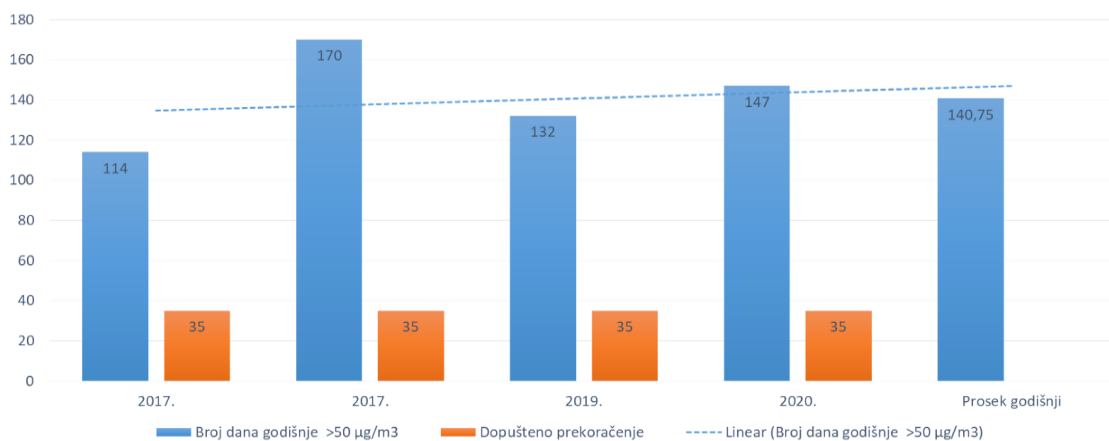
Obrazloženje predloženih mera

Primena Plana kvaliteta vazduha za period 2016-2021. koji je usvojila Skupština Grada Valjeva nije doneo očekivane rezultate. Očekivano smanjenje zagađenja vazduha se nije desilo, niti je započeo trend relevantnog smanjenja prosečnih godišnjih koncentracija suspendovanih PM_{10} čestica u vazduhu u Valjevu. Uprkos najavljenim investicijama za prošlu i ovu godinu, nova grejna sezona je pokazala da sa prvim danima oktobra počinje emisija gasova iz individualnih ložišta i drugih izvora koji čine vazduh u Valjevu zagađenim.

Dijagram 1. Prosečna godišnja koncentracija PM_{10} u $\mu g/m^3$ (2017-2020) Izvor informacija: Agencija za zaštitu životne sredine

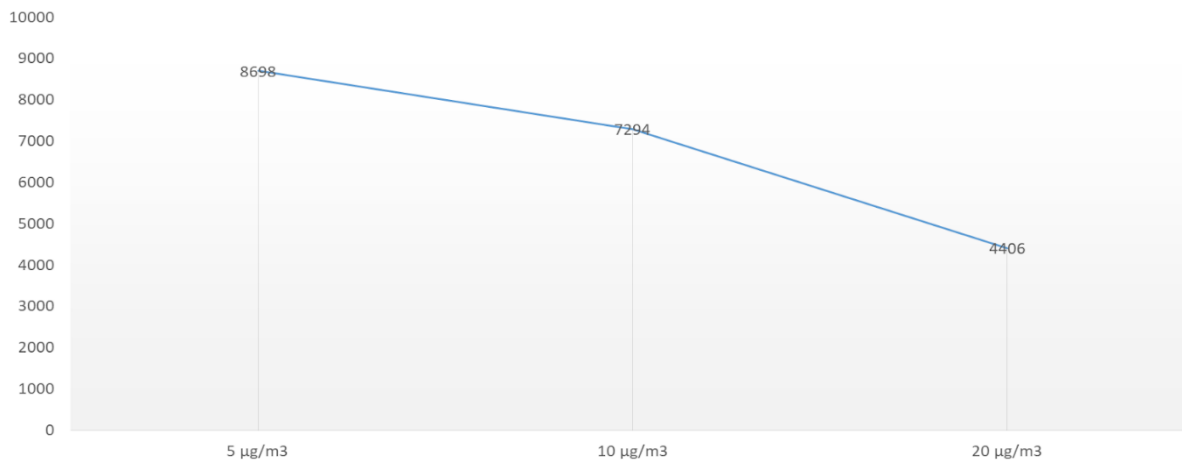
Dijagram 2. Broj dana godišnje sa prekoračenjem granične vrednosti suspendovanih PM_{10} čestica $>50 \mu g/m^3$ (2017-2020)

Zagađenje vazduha u Valjevu već decenijama predstavlja veliki rizik za zdravlje i život ljudi. Svetska zdravstvena organizacija procenju da je u periodu 2010-2016. svake godine u našem gradu 242 osobe prerano izgubilo život zbog uticaja zagađenja ambijentalnog vazduha na zdravlje. Po proceni ove međunarodne zdravstvene insitucije svakih deset godina se u Valjevu izgubi oko 10 hiljada godina života, kao posledica štetnog uticaja zagađenja vazduha na zdravlje. Ako bi svake godine došlo do smanjenja prosečne koncentracije suspendovanih čestica za $5 \mu g/m^3$ to bi znatno uticalo

da se spasi izgubljene godine života. Ako bi se prosečna godišnja koncentracija suspendovanih PM₁₀ čestica smanjila za 20 µg/m³ to bi prepolovilo nenadoknadive gubitke Valjeva u izgubljenim godinama života.

Dijagram 3. Smanjenje broja izgubljenih godina života u slučaju smanjenja prosečne godišnje koncentracije suspendovanih PM₁₀ čestica za 5, 10 i 20 µg/m³. Izvor: Svetska zdravstvena organizacija

U ovom predlogu su iznete tri grupe mera nakon rasprave osnivačke sednice inicijative Saveta za čist vazduh u Valjevu koja je održana u Hotelu Omni na dan 15.10.2021. i u nakon konsultacijama sa nezavisnim stručnjacima kompetentnim za pitanja zagađenja vazduha. Smatramo da se zagađenja vazduha u našem gradu ne može postići bez snažne, odlučne i usmerene akcije i investiranja od strane lokalne samouprave, ali uz sadejstvo građana i poslovnih subjekata. Zbog toga smo predložili da u Odluku o budžetu Grada Valjeva za 2022. godinu uključite sprovođenje mera iz tri oblasti: a) obaveštavanje javnosti, b) zaštita zdravlja i c) smanjenje zagađenja vazduha.

Procenjujemo da bi direktni troškovi primene mera iz sve tri grupe iznosili približno 68 miliona dinara za 2022. godinu. U slučaju efikasne i delotvorne realizacije u Valjevu bi se pokrenulo javno mnjenje i probudila javna svest. Očekivano bi bilo da se ključne grupe građana, poslovni sektor pokrenu da zajednički rade na smanjenju zagađenja vazduha. Primena ovih mera bi podrazumevala obezbeđenje podrške i iz drugih budžetskih programa koji utiču na ključne ciljne grupe koje pogađa zagađenje vazduha (obrazovanje, socijalna zaštita) ili na ključne procese koji utiču na smanjenje zagađenja vazduha (urbanističko planiranje, komunalne delatnosti, naplata poreza).

Procenjujemo da su najznačajniji izvor emisija suspendovanih čestica postrojenja HK "Krušik" u Valjevu. Budući da ova fabrika dnevno potroši 50-70t sirovog lignita za potrebe proizvodnje energije, to predstavlja ekvivalentno približno 20% od ukupnog doprinosa individualnih ložišta u Valjevu emisiji suspendovanih čestica prašine. Promenom energenta koji se koriste u HK "Krušik" Valjevo bi na najbrži i relativno najjeftiniji način znatno smanjilo zagađenje vazduha i doprinelo da se spasi ljudski životi i izgubljene godine života. Smatramo da bi ovaj projekat bio od najveće važnosti.

Tim projekta Zelena Komuna 22, kao i svi članovi i članice Saveta za čist vazduh su spremni da se aktivno uključe u pripremu i sprovođenje navedenih mera saglasno svojim kvalifikacijama. Takođe, spremni smo da zajednički radimo da dobijemo dodatnu stručnu i finansijsku podršku za pripremu i sprovođenje mera koje bi mogle znatno doprineti smanjenju zagađenja vazduha u Valjevu i spasiti mnoge prerano okončane živote i sačuvati mnoge izgubljene godine života.

Tim Zelena komuna 22